

Török Zoltán

Pártpénzügyek

A Méltányosság Politikaelemző Központ több intézettel együtt évek óta küzd a kampány- és pártfinanszírozás átalakításáért. E törekvések ugyanakkor rendre kudarcot vallottak, hol a pártok közötti kompromisszum hiányának köszönhetően, hol pedig azért, mert a politikai erők csupán támogatottságuk növelésére használták fel a kérdést. A FIDESZ-KDNP 2010-es kétharmados győzelmével viszont lehetőség nyílt arra, hogy megvalósuljon a pártfinanszírozás reformja, még ha nem is feltétlenül egy pártok közötti kompromisszum eredményeként.

A párt- és kampányfinanszírozás átalakítását 2011 szeptemberében vetette fel ismét Lázár János, ígéretet téve arra, hogy még ez év során átalakításra kerül a szisztéma. Azóta legfeljebb olykor-olykor egy-két nyilatkozatból lehetett valamit hallani a készülődő reformról. Bár az idő nem feltétlenül sűrgeti a kormánypártokat, a kidolgozott koncepció hiánya szembetűnő. Már csak azért is, mert a párt- és kampányfinanszírozás körüli problémák hosszú évek óta a politikai napirend részét képezik. Ugyan arra vonatkozóan, hogy kormányra kerülésüket követően a FIDESZ-KDNP politikusai milyen részletes tervek alapján kívánják átalakítani a vonatkozó területeket, kevés információval rendelkezünk, a kormánypárti politikusok nyilatkozatai mégis szolgálhatnak egyfajta támpontként.

A téma 2009-ben – többek között Bajnai Gordon kezdeményezésének is köszönhetően – meglehetősen hosszú ideig volt meghatározó a politikai napirenden. AZ MSZP, az SZDSZ és az MDF által támogatott törvényjavaslattal szemben a FIDESZ-KDNP több kifogást is emelt. Részben rövidítette volna a kampányidőszakot, nem növelte volna a jelölteknek biztosított állami támogatás mértékét, továbbá kitiltotta volna a kereskedelmi médiából a különböző politikai

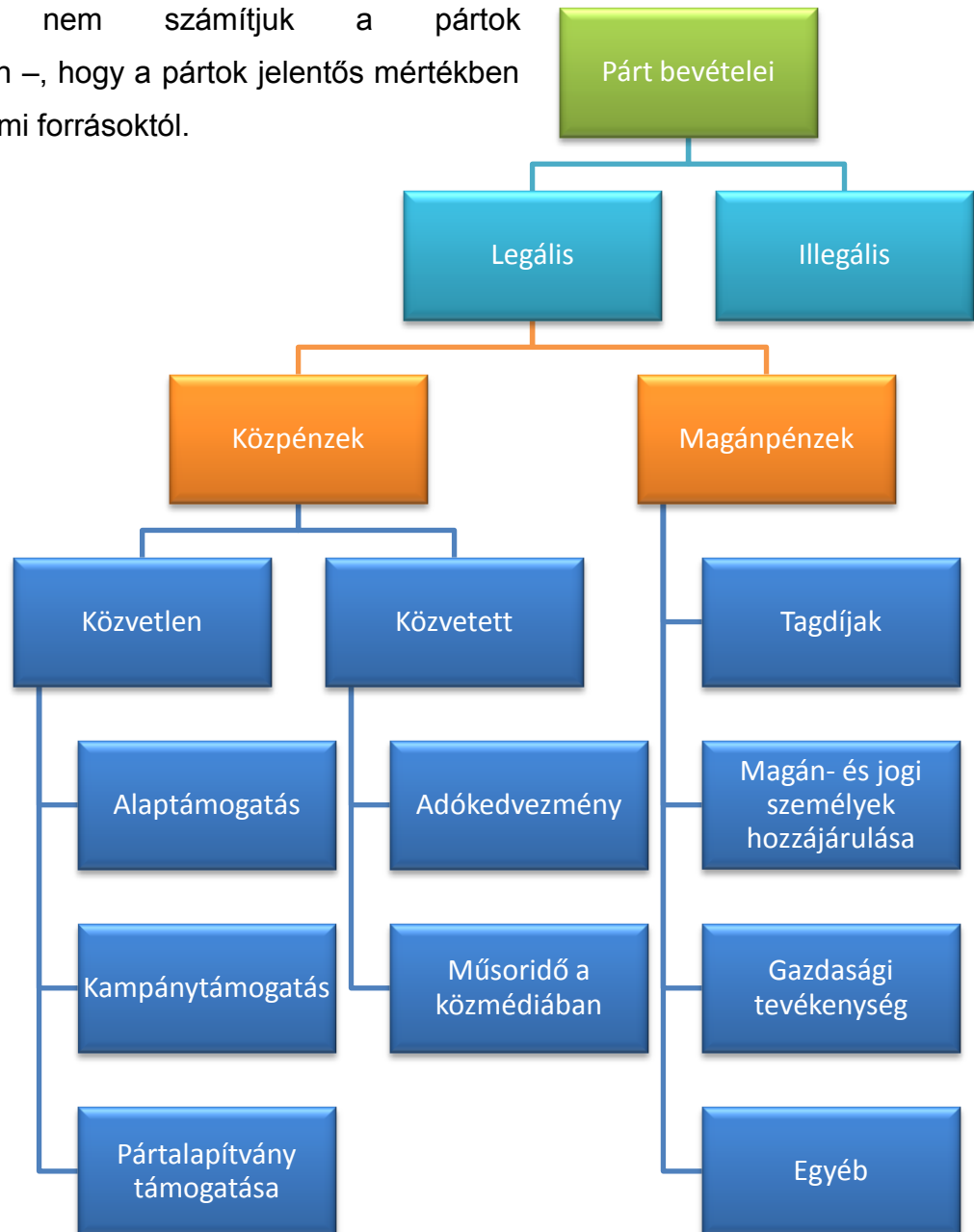
hirdetéseket. Mivel e követeléseinek többségében nem valósultak meg, nem szavazta meg a parlament többsége által támogatott törvényjavaslatot.

A FIDESZ magatartása nem csak a reform elmaradása miatt tekinthető lényegesnek, hanem azért is, mert rávilágít azokra a területekre, amelyek korábban ütközőzónaként jelentkeztek az MSZP és a FIDESZ között. Ezek közé tartozik a pártok állami támogatása, valamint a kampányidőszak problémája. E két tényező ugyanakkor nem meríti ki azoknak a hiányosságoknak a körét, amelyek módosítására szükség van (és melyeket a Méltányosság Politikaelemző Központ is kiemel: <http://www.meltanyossag.hu/files/meltany/imce/doc/kp-homalyosuvegzeb-090310.pdf>).

A FIDESZ magatartása és politikája e téren az eddig tapasztaltak alapján nem sokat változott, legalábbis az eddig meghozott rendelkezés, illetve a pártfrakcióvezetőjének nyilatkozata ezt jelzi. Előbbire röviddel az országgyűlési választásokat követően, de még az önkormányzati választások előtt került sor. Az elfogadott javaslat 15%-al csökkentette a válságra hivatkozva az országgyűlési választásokon 1%-ot elérő pártok költségvetési támogatását. A pártfinanszírozás szempontjából a másik kulcsmomentumnak Lázár János szeptemberi nyilatkozata tekinthető, amelyben a politikus részben a pártok működtetési költségeinek csökkentését vetette fel (hangsúlyozva, hogy a kampányidőszakra vonatkozóan ez nem érvényesülne), valamint a nyilvánosság és a hirdetések szabályozásának újragondolását hangoztatta.

E kevés konkrétumot, vagy ideiglenességet tükröző aktusok, valamint a mostani kormánypártok 2009-es viselkedése alapján feltételezhető, hogy továbbra is fennmarad az ellentét a FIDESZ és a civil szervezetek javaslata és véleménye között, amelynek sarkalatos pontja az állam szerepe körül bontakozik ki. A pártok támogatásában jelenleg meghatározó szerepet tölt be az állam.

Ezt elsősorban az mutatja, hogy a pártok támogatásának jelentős része állami forrásból származik, és csupán elenyésző részt tesznek ki az 1989:XXXIII. törvény által elismert bevételi formák (tagdíjak, illetve magán- vagy jogi személyek vagyoni hozzájárulása). Ez elsősorban annak köszönhető, hogy egyrészt igen jelentős a pártokkal szembeni bizalmatlanság, másrészt pedig e szervezetek társadalmi beágyazottsága sem tekinthető jelentősnek. Kijelenthető tehát – ha a feltételezett feketepénzeket nem számítjuk a pártok költségvetésében –, hogy a pártok jelentős mértékben függenek az állami forrásoktól.

A korábbiak alapján ezen kívánna elsősorban változtatni a FIDESZ, csökkentve azokat a kedvezményeket és forrásokat, amelyeket a költségvetés a pártoknak juttat (alaptámogatás, kampánytámogatás, alapítványok támogatása, és a különböző közvetett támogatások, mint pl. az adókedvezmények, vagy a közmédia hirdetései).

Az esetleges intézkedéseknek több haszna is lenne: egyrészt rákényszerítené a pártokat az aktívabb társadalmi kapcsolatok kiépítésére, másrészt pedig ennek révén csökkennének a költségvetés kiadásai is. Ez utóbbi tény a pártokkal szemben elutasító választópolgárok szemében pozitív lépésnek is minősülhet.

Ugyanakkor az ilyen irányú változtatásnak nem csak pozitív következményei lehetnek. Az államnak ugyanis vitathatatlan szerepe van olyan, választáshoz kapcsolódó elvek biztosításában, mint a gazdasági helyzetből származó erőfölény korlátozása, valamint valamilyen szinten támogatás biztosítása a társadalom adott részét képviselő pártok számára. Ennek fontosságát mutatja az is, hogy azokban a – többnyire angolszász – országokban, ahol a választási rendszer sajátosságából és a történelmi tradíciókból adódóan a magánfinanszírozás jóval nagyobb respekussal viseltetik, ott is szinte kivétel nélkül jelent meg az állami finanszírozás az említett elvek biztosítására.

Az állami támogatás mértékének csökkentése tehát potenciális veszélyforrásokat is magában rejt. Az imént említetten túl ilyennek tekinthető az a vonása is, hogy a pártrendszer kisebb, kevesebb szavazó által támogatott pártjait anyagilag jóval nehezebb helyzetbe hozhatná. Ez a választások kompetitív jellegét is gyengítené, hiszen akár jelentős versenyhátrányt is teremtene parlamenti pártok számára. Ennek kompenzálására, és a kieső jövedelmek pótlására így a pártok vagy a velük szemben negatív érzelmeket tápláló társadalomhoz lennének kénytelenek fordulni támogatásért, vagy pedig egyéb, nem éppen feltétlenül legális formában pótolni kieső jövedelmüket, amelyik tovább növelné az amúgy is elharapódzott korrupciót.

A már említett hátrány ugyanakkor nem csupán a források beszűküléséből adódna, hanem abból a helyzetből is, hogy a kormánypártok pozíciójuk révén jelentősebb pénzek felett is rendelkeznek, és akár önkormányzati és kormányzati források is rendelkezésükre állnak. Ez kiváltképpen valós probléma lehet a következő választásokra nézve, hiszen jelenleg a helyi önkormányzatok kontrollszerepe a központi hatalommal szemben nem valós tényező, hála az önkormányzatok többségében mutatkozó FIDESZ-es vezetésnek.

A pártfinanszírozás terén a FIDESZ előtt tehát nyitva áll a lehetőség, hogy jelentős változtatásokat eszközöljön. Az ugyanakkor egyelőre még kérdés, hogy enged-e a pártokkal szembeni néputálatnak, valamint a kiadáscsökkentés hívószavának, és ennek jegyében korlátozza-e a pártokra fordított állami összegeket. Vagy ezzel ellentétben, szem előtt tartva a pártok választásokon való viszonylagos egyenlőségét, és hitet téve a korrupció visszaszorítása mellett, továbbra is fenntartja, sőt, akár meg is emeli a pártok támogatásának a mértékét, és letesz arról, hogy a választási rendszer FIDESZ számára előnyös rendelkezései mellett a pártfinanszírozás terén is a kormányzó pártok érdekei érvényesüljenek. Bármilyen legyen a kormánypártok végső döntése, azt is fontos figyelembe venni, hogy a kampány- és pártfinanszírozás egyéb vonásai, így a nyilvánosság és átláthatóság biztosítása, valamint a korrupció visszaszorítása hasonló fontossággal bírnak majd a törvény megalkotásánál.